

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДҐРУНТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ INNOVATIVE BASIS OF ECONOMIC SUSTAINABILITY

У статті визначено актуальність дослідження інноваційного підґрунтя забезпечення економічної стійкості підприємств. Визначено, що інноваційний механізм діяльності суб'єктів господарювання це один із чинників їх ефективного функціонування та розвитку. Наведено основні напрямки покращення інноваційної привабливості, зміцнення конкурентних переваг вітчизняних підприємств та можливості інноваційного забезпечення економічної стійкості. Відмічено активізуючі та перешкоджаючі фактори активізації інноваційного підґрунтя забезпечення економічної стійкості.

Ключові слова: інноваційне підґрунтя, економічна стійкість, інноваційний розвиток, конкурентоспроможність, механізм.

В статті определена актуальность исследования инновационной основы обеспечения экономической устойчивости предприятий. Определено, что инновационный механизм деятельности субъектов хозяйствования это один из факторов их эффективного функционирования и развития. Приведены основные направления улучшения инновационной привлекательности и укрепления

конкурентных преимуществ отечественных предприятий и возможности инновационного обеспечения экономической устойчивости. Отмечены активизирующие и препятствующие факторы активизации инновационной основы обеспечения экономической устойчивости.

Ключевые слова: инновационная основа, экономическая устойчивость, инновационное развитие, конкурентоспособность, механизм.

The article identifies the relevance of the research innovation basis for ensuring the economic sustainability of enterprises. It was determined that the innovative mechanism of activity of business entities is one of the factors for their effective functioning and development. The main directions of improving the innovation attractiveness, strengthening the competitive advantages of domestic enterprises and the possibility of innovative economic sustainability are given. The activating and inhibiting factors of activating the innovative basis for ensuring economic sustainability are noted.

Key words: innovative basis, economic sustainability, innovative development, competitiveness, mechanism.

УДК 38.439

Ханін С.Г.

викладач

Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая

Постановка проблеми. Забезпечення економічної стійкості, зміцнення конкурентних позицій підприємств неможливо без виробничо-технічного переозброєння або диверсифікації діяльності. Цей процес потребує реалізації інноваційно-інвестиційних проектів з їх детальним обґрунтуванням, експертизою, узгодженням робіт у просторі та часі. Сценарний підхід до управління інноваційною складовою економічної стійкості є інструментом визначення чинників, які характеризують ситуацію і тенденції розвитку інноваційного впровадження, а також визначення альтернативних варіантів динаміки їх зміни. Тому постає актуальною задача формування ефективного інструментарію, що допоможе поліпшити успішну результативність за допомогою використання методів врахування узгодженості всіх вимог. Світовий досвід показує, що саме інноваційний розвиток є визначальним фактором соціально-економічних перетворень. Усе це зумовлює актуальність дослідження проблем забезпечення економічної стійкості суб'єктів господарювання різних рівнів з інноваційної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням в теоретичному та практичному аспекті забезпечення економічної стійкості займаються науковці уже тривалий час. Починаючи з представників минулого століття класичної та неокласичної економічної теорії А. Сміта, А. Маршала. Це науковці Д. Медоуз, А. Рід, А. Урсул, Н. Алексєєнко, О. Ареф'єва, Г. Мохонько, Н. Шандова, А. Кучерявий та ін.

Роботи вчених розкривають різні підходи до розуміння поняття «економічна стійкість», способи оцінки та прогнозування стійкості роботи суб'єктів господарювання різних рівнів, але все ж природа феномену досліджуваної категорії настільки непередбачувана, та уявлення про його сутність та визначення різноманітні. А проблеми інноваційної активності підприємств, які повинні забезпечувати економічну стійкість, висвітлені недостатньо і багато аспектів залишаються і досі дискусійними.

Формування цілей статті. Сучасні умови господарювання вимагають від вітчизняних підприємств дієвих механізмів реагування на динамічні зміни зовнішнього середовища та все більші вимоги споживачів. Однією з основних умов забезпечення економічної стійкості є інноваційна активність та розвиток інноваційного підґрунтя. Задачами в представленій роботі є визначення можливостей інноваційного забезпечення економічної стійкості та фактори, що на них впливають.

Виклад основного матеріалу дослідження. В економіці України, яка реформується, надзвичайно важливе значення має формування й проведення політики, що забезпечуватиме такі структурні перетворення народного господарства країни, які дозволять їй сформувати високоефективний народногосподарський комплекс, здатний випускати конкурентоспроможну продукцію світового рівня. За останній час економіка України пройшла тернистий шлях, що не найкращим чином вплинуло на ефективність діяльності первинної ланки народного господарства – підприємство.

Наявність перешкод для ефективної діяльності, постійні коливання ринкового середовища потребують удосконалення існуючих та розробку нових механізмів управління виробничими структурами, які були б направлені на забезпечення їх економічної стійкості в сьогодення та перспективі.

На сьогодні інноваційна діяльність перетворилася на один із чинників ефективного функціонування та розвитку підприємств, забезпечення їх сталого розвитку. Саме тому оновлення в сучасному постійно мінливому ринковому середовищі інновації для підприємств повинні стати ефективно керуваним процесом [1].

До третини чисельності підприємств потребують перегляду своїх конкурентних позицій. Згідно статистичної звітності 27.2% підприємств промисловості за 2016 рік отримали збиток, а із всіх підприємств народного господарства – 26.6% [2].

Зміцнення конкурентних позицій підприємств неможливо без виробничо – технічного переозброєння або диверсифікації діяльності. Цей процес потребує реалізації інноваційно – інвестиційних проєктів з їх детальним обґрунтуванням, експер-

тизою, узгодженням робіт у просторі та часі, що вимагає контролювання та координування.

Потрібно відмітити, що більша схильність до впровадження розробок економічної стійкості підприємства все ж таки є у великих підприємств, так як на проведення нових розробок очевидно необхідними є значні фінансові витрати на дослідження та впровадження нових технологій та інноваційних розробок [3].

Базисом для сталого розвитку підприємництва повинно стати:

1) інновації та технології. Розглядається в контексті можливостей компанії в розбудові виробничого циклу в контексті зменшення відходів або сталого виробництва;

2) співпраця між подібними компаніями з метою розширення використання новітніх інновацій, що сприяють побудові сталого бізнесу;

3) удосконалення системних процесів, включно з залученням персоналу компанії до покращення ведення сталого розвитку [3].

На активізацію інноваційного підґрунтя забезпечення економічної стійкості впливають активізу-

Таблиця 1

Фінансові результати великих та середніх підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності за 2016 року¹

Показник	Фінансовий результат (сальдо)	Підприємства, які отримали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
		у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн грн
Усього	-22201.5	73.4	523759.4	26.6	545960.9
промисловість	-7569.6	72.8	141475,3	27.2	149044,9

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції

Таблиця 2

Фактори впливу на інноваційне підґрунтя забезпечення економічної стійкості

Рівні	Фактори впливу на активізацію інноваційної складової економічної стійкості	Проблеми, що перешкоджають активізації інноваційної складової економічної стійкості
Макроекономічні	Органи державної влади	Недостатність системного управління інноваційною діяльністю самою державою
	Законодавчі документи	Чинна законодавча база науково-технологічного та інноваційного розвитку, незважаючи на значні зусилля, витрачені на її розробку, не відповідає сучасним вимогам і практично не впливає на темпи такого розвитку, правове регулювання інноваційної діяльності в Україні носить громіздкий, суперечливий і взаємодоповнюючий характер у різних нормативно-правових актах, тому вимагає уніфікації та гармонізації з нормами європейського законодавства.
Мікроекономічні	Споживачі	Недостатнє інформування споживачів про продукти інноваційної діяльності. Існування невизначеного попиту на інноваційні товари чи послуги.
	Ресурси	Наявність застарілого та фізично зношеного обладнання. Досить малий (не перевищує 1-1.5% за рік) коефіцієнт оновлення.
	Працівники	Тенденція до значного зменшення кількості наукового трудового потенціалу. Що займаються інноваціями. Погіршення вікової структури дослідників з кожним роком. Зростання еміграції фахівців у сфері інновацій.

ючи фактори, так перешкоджаючі проблеми як на макро та мікро рівнях [4].

Аналіз літературних джерел дає можливість розрізнити рівні впливу інноваційної складової забезпечення економічної стійкості підприємств:

1) корпоративний рівень, на якому розробляються загальні засади інноваційної стратегії підприємства, яка узгоджується з іншими – маркетинговою, фінансовою, технологічною, кадровою;

2) бізнес – рівень, який передбачає розробку інноваційних заходів для кожного з бізнес – проектів в межах загальної інноваційної стратегії та охоплює окремих ринок або окрему групу товарів;

3) товарний рівень, в межах якого розробляються товарні інноваційні стратегії в межах окремих бізнес – проектів з просування кожної з товарних інновацій.

Традиційні фактори впливу на формування інноваційного підґрунтя економічної стійкості підприємства можливо представити схемою рисунку 1.

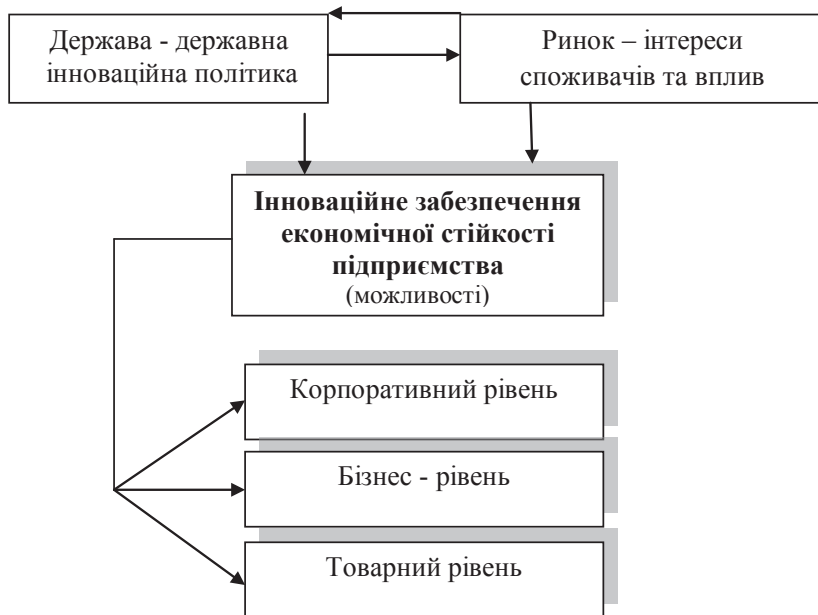

Рис. 1. Можливості інноваційного забезпечення економічної стійкості підприємства

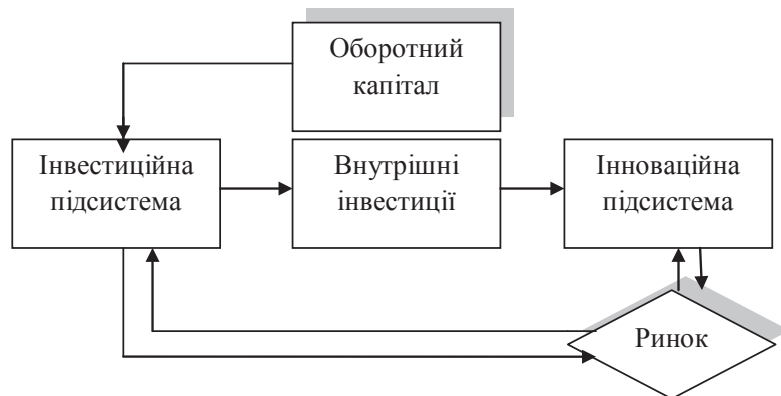

Рис. 2. Схема взаємозв'язку інвестиційно-інноваційної функції

Важливим складовим елементом ресурсного потенціалу господарюючого суб'єкта є його матеріальні ресурси [5].

Інноваційна направленість в русло ресурсозбереження та енергозбереження значно знизить витрати підприємства та підсилить його конкурентоспроможність.

Сценарний підхід до управління інноваційною складовою економічної стійкості є інструментом визначення чинників, які характеризують ситуацію і тенденції розвитку інноваційного впровадження, а також визначення альтернативних варіантів динаміки їх зміни. Тому постає актуальною задача формулювання ефективного інструментарію, що допоможе поліпшити успішну результативність за допомогою використання методів врахування узгодженості всіх вимог. Науковці пропонують застосувати метод визначення узгодженості експертних оцінок в роботі, введення градації ентропійних коефіцієнтів для різних розподілів ймовірностей [6].

В руслі забезпечення державної підтримки інноваційної складової економічної безпеки Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» визначає, що бюджетні витрати на наукові дослідження та розробки мають становити не менше ніж 1,7% ВВП. Але реальність свідчить інше, загальні витрати на наукову та науково-технічну діяльність (за рахунок усіх джерел) в Україні за останні 15 років були значно нижчими та не перевищували 1,3% ВВП.

Статистичні дані свідчать про стабільне зменшення частини бюджетного фінансування з урахуванням рівня інфляції на наукові розробки в Україні (табл. 3, табл.4) [2]. Характерна риса української економіки – це переважання самофінансування підприємствами інноваційної діяльності. Після 2007 р. частка фінансування інновацій за рахунок власних коштів значно скоротилась на тлі постійного збільшення частки іноземних та інших джерел фінансування. Частка державного фінансування залишалась стабільно низькою. Кризові явища 2011-2012 років негативно віддзеркалились на потік іноземних інвестицій – відбулося стрімке падіння цього показника.

Інноваційно-інвестиційній інфраструктура, як і любе виробництво, потребує для реалізації інноваційного проекту оборотного

Таблиця 3

, % Роки	У тому числі за рахунок коштів			
	власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2000	0.82	0.005	0.08	0.13
2001	0.81	0.03	0.03	0.10
2002	0.95	0.02	0.12	0.25
2003	0.80	0.03	0.05	0.26
2004	1.01	0.02	0.03	0.25
2005	1.19	0.01	0.04	0.12
2006	0.96	0.02	0.03	0.12
2007	1.11	0.02	0.04	0.33
2008	0.77	0.04	0.01	0.45
2009	0.57	0.01	0.17	0.12
2010	0.44	0.01	0.22	0.07
2011	0.58	0.01	0.00	0.05
2012	0.52	0.02	0.07	0.21
2013	0.48	0.002	0.09	0.09
2014	0.42	0.02	0.01	0.04
2015	0.40	0.02	0.01	0.04

Таблиця 4

Індекси обсягу наукових та науково – технічних робіт за джерелами (% до попереднього року)

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загальний обсяг	0.991	0.961	0.999	1.013	0.952	1.244
держбюджету	0.993	0.945	1.113	0.965	0.870	1.100
Замовників України	0.912	1.056	0.971	0.904	0.946	1.198
Замовників іноземних держав	1.145	0.959	0.744	1.128	0.885	1.142
Власних коштів	11.205	0.853	1.212	1.273	1.344	1.636
Інших коштів	0.657	0.765	1.627	0.921	0.899	1.958

капіталу. Відбувається об'єднання для реалізації інновацій інноваційної та інвестиційної функцій (рис.2).

Зацікавленість учасників інноваційно – інвестиційного циклу орієнтована на кінцевий результат – забезпечення економічної стійкості та конкурентоспроможності.

Висновки з проведеного дослідження. В економіці України, яка реформується, надзвичайно важливе значення має формування й проведення інноваційної політики, що забезпечуватиме такі структурні перетворення народного господарства країни, які дозволять їй випускати конкурентоспроможну продукцію світового рівня. Каталізатором структурних змін є інноваційна сфера, спрямована на заміну застарілих технологій більш прогресивними. Без інноваційного піднесення, відновлення основного капіталу неможливий вихід з економічної кризи. Це підтверджується досвідом промислово розвинутих країн, економічне зростання яких на 90% забезпечується за рахунок упровадження в промисловість нових знань і технологій.

В представленій роботі визначено:

1. Ринкові умови господарювання потребують формування конкурентних переваг як на рівні дер-

жави, так і на рівні окремого підприємства. Тому активізація інноваційно – інвестиційної політики, дослідження механізмів фінансування, планування та управління інноваційними процесами, в тому числі і на державному рівні, є важливим сучасним завданням.

2. Зміцнення конкурентних позицій підприємств неможливо без виробничо – технічного переозброєння або диверсифікації діяльності. Цей процес потребує реалізації інноваційно – інвестиційних проектів з їх детальним обґрунтуванням, експертизою, узгодженням робіт у просторі та часі, що вимагає контролювання та координування.

3. Базисом для сталого розвитку підприємництва повинно стати: інновації та технології; співпраця між подібними компаніями з метою розширення використання новітніх інновацій, що сприяють побудові сталого бізнесу.

4. Аналіз літературних джерел дає можливість розрізнити рівні впливу інноваційної складової забезпечення економічної стійкості підприємств.

5. Визначено традиційні фактори впливу на формування інноваційного підґрунтя економічної стійкості підприємства та можливості інноваційного забезпечення економічної стійкості підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Фецович Т. Аналіз формування інноваційної стратегії розвитку підприємства / Т. Фецович // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. - 2010. - 314-15. С.296 -303.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Пономаренко Т.В. Оцінка та формування економічної стійкості підприємства: монографія / Т.В. Пономаренко. – Кривий Ріг : Вид. центр ДВНЗ "КНУ", 2016. – 325 с.
4. Чернобай Л. Інноваційна діяльність підприємств: сутнісна характеристика та проблеми її активізування / Л. Чернобай, С. Стоцько // Демократичне врядування. - 2012. - №10. - С.27-34.
5. Пономаренко Т. Внутрішньогосподарський контроль збереження і використання матеріальних ресурсів / Л. Ходаківська, Т. Пономаренко // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2014. – Вип. 19(2). – С. 229-236. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)_30).
6. Пономаренко Т. В. Стратегічний аналіз сценаріїв змісту інноваційних проектів з врахуванням узгодженості експертних оцінок варіантів розвитку / Т. В. Пономаренко // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2011. – № 1(6). – С. 48-50. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2011_1\(6\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vejpte_2011_1(6)_19).
7. Худолій, В.Ю., Пономаренко Т.В., Кадол Л.В. Засади державної інноваційної політики / В.Ю. Худолій, Т. В. Пономаренко, Л.В. Кадол Л.В. // «Економіка та суспільство». - 2016. Вип.2, - С.232-236.